

POLSKA

DEMOKRATYCZNA I SOCJALNA

Projekt Konstytucji Programowej SLD

DEMOKRATYCZNA I SOCJALNA

Projekt Konstytucji Programowej SLD

Jesteśmy lewicą. Co to znaczy?

JESTEŚMY LEWICĄ. Dlatego stawiamy realne dobro społeczne i realne dobro jednostki ponad wszelkie abstrakcyjne mechanizmy rynku i państwa. W konflikcie między kapitałem i pracą zawsze opowiadamy się po stronie pracy. Dążymy do stworzenia oraz egzekwowania zasad i praktycznych możliwości godnego zatrudnienia i rozwoju każdego człowieka. Praca nie może upokarzać i musi być sprawiedliwie wynagradzana.

W konflikcie między konserwatywnymi regułami społecznymi a modernizacją stojemy po stronie uniwersalnych humanistycznych wartości. Chcemy stwarzać człowiekowi coraz szerszą przestrzeń do samorealizacji. Jedynym ograniczeniem tej zasady jest dobro wspólne.

W konflikcie między autorytaryzmem a demokracją niezmiennie bronimy demokracji.

2

Co nas odróżnia od prawicy i populistów?

Zdecydowanie różnimy się od prawicy narodowej i prawicy liberalnej. Fundamentalizm i populizm uważamy za szkodliwe dla polityki i debaty publicznej. Z prawicą spieramy się o jak najszerszy zakres i znaczenie samorządności terytorialnej i zawodowej, o pełną i rzeczywistą tolerancję dla mniejszości, o większą rolę kobiet w życiu publicznym oraz ich równy status zawodowy; o to, aby polityka społeczna nie ograniczała się do rozdawnictwa nie uwzględniającego potrzeb i zamożności ludzi, wreszcie o neutralność światopoglądową państwa i konieczność zmniejszenia wpływu Kościoła na życie publiczne. W odróżnieniu od prawicy nie toczyliśmy wewnętrznych wojen, nie konfliktujemy ludzi. Cenimy zdolność do porozumiewania się, do współpracy i gotowość do kompromisu.

Od liberałów odróżnia nas stosunek do gospodarki i rozkładania kosztów społecznych. Państwo nie może całkowicie wycofywać się z gospodarki.

Nie wszystkie sprawy rozstrzyga wolny rynek. Państwo i jego instytucje jednakowo traktując wszystkie formy własności muszą odgrywać istotną rolę regulacyjną, korygując rynkową dystrybucję, pomagając biedniejszym i słabszym, a od bogatszych wymagając większego wkładu w dobro wspólne.

Od prawicy i liberałów, od populistów i fundamentalistów różni nas stosunek do Unii Europejskiej i polskiej polityki wewnątrz Unii. Pamiętamy, kto i jaki miał stosunek do integracji. Widzimy, ile dzisiaj wśród prawicy i liberałów jest oporu i braku gotowości do współpracy na rzecz tworzenia nowoczesnej, socjalnej Unii. Praktycznie tylko lewica chce pogłębiania integracji politycznej Europy. Nie uważamy, by status majątkowy oraz środowisko urodzenia i zamieszkania decydował o możliwości i jakości korzystania z usług publicznych. Nie chcemy, aby demokracja obejmowała tylko tych, którzy swoje kompetencje wyprowadzają z majątku i pozycji rodziców.

Uprawiamy politykę. Co to znaczy?

Polityka to racjonalne zaangażowanie w życie społeczne. Coraz bardziej złożone relacje między ludźmi wymagają celowego współdziałania. Zależymy od większej całości i na jej kształt chcemy wpływać. Uprawiamy politykę, rozumianą jako skuteczną obronę słabszych i wykluczonych. Naszym zadaniem jest włączenie w struktury nowoczesnego społeczeństwa pracowników i pracodawców, którym bliska jest idea dobra wspólnego, rozumianego jako likwidacja bezrobocia, wyrównywania elementarnych warunków życiowego startu, wiedzy i podstawowej ochrony życia oraz zniesienia skrajnych dysproporcji między biedą a bogactwem. Takie cele można osiągnąć wyłącznie w ścisłej współpracy z reprezentantami społeczeństwa obywatelskiego, ruchami niesformalizowanymi i aktywnymi jednostkami, pragnącymi włączyć się we wspólny proces technologicznego i kulturowego otwierania Polski na Europę i świat.

Kogo reprezentujemy?

Działamy dla i w imieniu tych wszystkich, którzy z obiektywnych przyczyn społecznych i kulturowych nie znajdują swego miejsca, zwłaszcza na rynkach pracy, edukacji, dobrobytu, wartości i ekspresji. Reprezentujemy ludzi, którym bliska jest idea postępu, czynienia świata lepszym i bardziej sprawiedliwym, dla których prawa jednostki nie są demagogicznym frazesem.

Nasze tradycje

W przeszłości socjaldemokratów i socjalistów poszukujemy wzorców i przestróg nadających naszej działalności pełniejszy, powiązany z historią, wymiar. Dlatego szczególną wagę przywiązujemy do dorobku programowego partii socjaldemokratycznych Zachodu i przedwojennej Polskiej Partii Socjalistycznej. Z szacunkiem odnosimy się do dorobku twórców Polskiego Października '56, późniejszej lewicowej opozycji demokratycznej, reformatorskich nurtów Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, inicjatorów Okrągłego Stołu oraz do doświadczeń Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej. A także rodzimego ruchu spółdzielczego, polskich sufrażystek, wolnomyślicieli. Nie odtrącamy żarliwo-

ści polskich komunistów, nie zgadzając się na totalitarny model państwa i społeczeństwa. Z tych samych powodów, doceniając i szanując modernizacyjne osiągnięcia Polski Ludowej, które były dziełem milionów uczciwych Polaków, potępiamy krzywdy, wyrządzone w imię cywilizacyjnych i społecznych ideałów.

Zwrot polityczny SLD

Dokonyjemy w partii czterech zasadniczych zwrotów, według których chcemy dzisiaj i w przyszłości organizować naszą polityczną i społeczną aktywność.

ZWROT SOCJALNY

ku wartościom lewicy społecznej, problemom ludzi opuszczonych i lekceważonych w konfliktach między pracodawcą a pracobiorcą, centrum a prowincją, większością a jakąkolwiek mniejszością, między lepiej sytuowanymi i tymi, którzy znajdują się w gorszej sytuacji ekonomicznej. Tak rozumiane nowoczesne państwo opiekuńcze tworzy warunki dla aktywności i zamienia rozdawnictwo w pomnażanie dobra wspólnego.

ZWROT INTELEKTUALNY

ku sporom i wartościom współczesnej lewicy europejskiej, ku wyzwaniom, stawianym przez cywilizacyjny rozwój ludzkości. Powinniśmy się zmierzyć z problemami społecznymi i nierównościami ekonomicznymi, jakie niesie globalizacja, zwłaszcza dotyczącymi bezkarności kapitału i regionalnego wyzysku. Nie wolno nam pominąć trudnych kwestii etycznych, które stawia przed ludzkością rozwój nauki. Lewica musi stałe uczestniczyć w debacie nad zasadniczymi sprawami bytu ludzkiego, nieustannie stawiać pytania i przecierać szlaki dyskusji oraz gwarantować jej wolność.

ZWROT ORGANIZACYJNY

ku nowym formom aktywności społecznej i politycznej, ku społecznikostwu – w najlepszym tego słowa rozumieniu. Bycie członkiem partii to aktywność w organizacjach i stowarzyszeniach. Pole do takiej aktywności jest coraz większe w instytucjach ekonomii społecznej i spółdzielczości, w lokalnych inicjatywach kulturalnych, edukacyjnych i charytatywnych. Należy wspierać wszystkie te organizacje, których celem nie jest zdobycie i utrzymanie władzy, lecz chęć kształtowania rzeczywistości oraz wywieranie wpływu na procesy decyzyjne zachodzące w państwie.

ZWROT POKOLENIOWY

ku nowym generacjom, ciągle jeszcze zbyt słabo obecnym w życiu publicznym oraz w SLD. Zwrot pokoleniowy to zjawisko obiektywne. W długiej perspektywie wygra ta formacja ideowa, która będzie mówić głosem wstępujących pokoleń, która lepiej zrozumie dylematy i wybory, jakie przed nimi staną. Ta, która nie tyle otworzy im drogę do kariery, ale pokaże sens aktywności publicznej.

Nasze wartości i zasady

Interpretując współcześnie tradycyjne zasady oświeceniowego racjonalizmu dochodzimy do przekonania, że w XXI wieku są one rozumiane w sposób następujący:

WOLNOŚĆ

jako wolność wyboru, przekonań, nauki, sztuki, swobód obywatelskich i stylu życia oraz zrozumienie dla innych. Wolność to jednocześnie tolerancja i neutralność światopoglądowa świeckiego państwa. Wolność ograniczają jedynie konstytucyjnie zagwarantowane prawa człowieka oraz reguły demokratycznego państwa. Ludzie mają prawo do wyrażania siebie i swojej odmienności. Gwarancją wolności jest państwo demokratyczne i socjalne. Państwo musi zapewnić obywatelom rzeczywiste bezpieczeństwo, w wymiarze jednostkowym i społecznym. Bezpieczeństwo socjalne jednostki jest moralnym zobowiązaniem wspólnoty, a nie luksusem. Dopiero człowiek wolny ekonomicznie może być prawdziwie wolny.

6

RÓWNOŚĆ

państwo powinno zapewnić równy start każdemu człowiekowi i dbać o to, żeby różnice społeczne nie były zbyt wielkie. Nie godzimy się na sytuację, w której miejsce urodzenia, zasobność rodziny lub wiek tworzą nieprzekraczalne bariery w rozwoju tych, którzy nie mieli szczęścia. O własnym dobrobycie decydować powinna przede wszystkim praca, a nie szczęście i przypadek. Szansę zdobycia wykształcenia i pracy powinien dostać każdy obywatel. Równość kobiet i mężczyzn musi być zagwarantowana.

BRATERSTWO

jako solidaryzm społeczny, budowanie silnych więzi, w których ludzie służą sobie wzajemną pomocą i dzielą się wspólnie wytwarzanym dobrobytem. Braterstwo, które ma zmieniać dzisiejszą globalizację rynków na globalizację postępu.

Solidaryzm obecny w skali rodziny, grupy, społeczności lokalnej, państwa, Europy i świata, wyrażający się niesieniem pomocy wszystkim potrzebującym i skrzywdzonym. Wspólnota lokalna to przestrzeń codziennego życia obywatela. Dlatego należy wzmocnić prawo decydowania wspólnoty samorządowej o swoich codziennych sprawach.

Z tych wartości wyprowadzamy lewicowe zasady naszego działania oparte na sprawiedliwości społecznej – lewicowe kotwice, według których oceniamy potrzebę i zawartość konkretnych inicjatyw i propozycji.

ZASADA PIERWSZA

to rozwój społeczny i postęp, a nie tylko wzrost gospodarczy. Wzrost gospodarczy i inwestycje powinny służyć podnoszeniu poziomu życia wszystkich obywateli. Państwo musi inwestować w zrównoważony rozwój, nie zrobią tego ani pojedyncze jednostki, ani prywatne firmy. To państwo musi zorganizować infrastrukturę i dbać o jakość usług publicznych. Nie możemy godzić się na urynkowanie wszystkich dziedzin życia społecznego, szczególnie takich jak edukacja i służba zdrowia. Szeroki wachlarz usług publicznych na wysokim poziomie należy traktować nie jako konieczny koszt, ale jako inwestycję w rozwój społeczny kraju.

ZASADA DRUGA

to obrona wykluczonych. Obywatele pozbawiani prawa do uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym przestają być pełnoprawnymi obywatelami – wykluczenie społeczne to kalectwo demokracji. Szczególne niebezpieczne jest zamknięcie w gettach biedy i bogactwa, w miastach lub w ubożających regionach. Bieda i wykluczenie powodują frustrację i pojawianie się wielu innych niebezpiecznych zjawisk społecznych, takich jak uzależnienia, patologie i przestępczość. Nikt nie może być wykluczony ze względu na płeć, wiek, wyznanie czy orientację seksualną. Najważniejszym sposobem uczestnictwa w życiu społecznym jest praca, która nie służy tylko wytwarzaniu dóbr i zarabianiu na życie. Wynagrodzenie za pracę powinno gwarantować godne utrzymanie jednostki i rodziny. Prawa pracownicze są podstawą godności ludzi pracy najemnej i fundamentem europejskiej idei państwa demokratycznego i socjalnego.

ZASADA TRZECIA

to wiedza i kultura dla wszystkich. Edukacja powinna zapewniać powszechny i równy dostęp do wiedzy i nie może być ona zarezerwowana wyłącznie dla grup zamożnych i uprzywilejowanych. Nie wolno tworzyć segregacji w szkołach. Segregacja dzieci i młodzieży w szkołach to początek niebezpiecznego dzielenia obywateli na lepszych i gorszych, co prowadzi do wykluczenia społecznego. Edukacja to nie produkcja zasobów ludzkich, to nie produkcja ludzkich robotów, ale kształcenie świadomych obywateli, zdolnych do podejmowania wyzwań XXI wieku! Wiedza to wielki

potencjał współczesnej Polski. Przesądy tradycjonalistów nie mogą stawiać tamy rozwojowi nauki. Suwerenność Polski to silne zaplecze badawcze i naukowe, wyższe uczelnie, nowoczesna infrastruktura i wykształcona młodzież. Kultura też jest dobrem wspólnym – musi być ona chroniona przed komercjalizacją oraz wolna od cenzury zarówno politycznej, jak i religijnej.

ZASADA CZWARTA

to prawo swobodnego wyboru. Należy bronić prawa obywateli do swobody i wolności wyboru przed presją moralnej albo religijnej większości. Demokratyczne państwo to gwarant wolności osobistych. W wieloświatopoglądowym społeczeństwie nie ma wolności człowieka i obywatela bez możliwości wyboru. Jedynie państwo neutralne światopoglądowo, wolne od obłądki, cynizmu i przesądów jest nowoczesnym państwem demokratycznym. Kobiety powinny mieć prawo do nieskrępowanego decydowania o swoim macierzyństwie. Wychowanie seksualne nie może być sprawą ideologiczną – to nauka o człowieku i europejski standard.

ZASADA PIĄTA

to walka o Europę socjalną. Nasza wizja Unii Europejskiej to wspólnota socjalna i solidarna, to wspólnota polityczna, której zależy na rozwoju i dobrobycie wszystkich

jej państw. Miarą sukcesu UE powinna być kondycja społeczno-gospodarcza jej najbardziej potrzebujących krajów i regionów. SLD współpracuje blisko z europejską i światową lewicą skupioną w Partii Europejskich Socjalistów oraz Międzynarodówce Socjalistycznej. Polska powinna być aktywnym podmiotem na rzecz szerszej integracji politycznej UE. Powinna rozwijać partnerskie stosunki ze wszystkimi państwami, by wspólnie sprostać wyzwaniom współczesnego świata. Polska europejska – to więcej wysokich, europejskich standardów w polityce, ekonomii oraz w życiu społecznym.

ZASADA SZÓSTA

to dynamiczne i służebne państwo. Aktywna polityka społeczna i gospodarcza wymaga silnego i dynamicznego państwa. Obywatel musi mieć pewność, że państwo jest jego przyjacielem, że sprawna administracja i bezstronny wymiar sprawiedliwości szybko i skutecznie pomogą rozwiązywać jego problemy. Rozwój samorządności we wszystkich jej wymiarach to jeden z warunków działania dynamicznego i służebnego państwa. Jedynie państwo, które spełni oczekiwania obywateli, będzie cieszyć się powszechnym szacunkiem. Państwo nie musi być wcale za wszelką cenę tanie – musi być silne, sprawne, dynamiczne i przyjazne człowiekowi.

Jak chcemy zmieniać Polskę?

Prawica tworzy państwo dla swoich, dla posłusznych i uległych. Grzebie w życiorysach, lustruje i weryfikuje. Liberalowie tworzą państwo dla wybranych – tych, którzy są wystarczająco bogaci, by radzić sobie w przesadnie tanim, źle zorganizowanym państwie. Polska byłaby europejskim i światowym ewenementem, gdyby rywalizacja polityczna i spór ideowy zostały sprowadzone do zaściankowej rywalizacji między liberalną partią dla wybranych, a pravicową partią swoich.

Polsce potrzebna jest lewica! Polsce potrzebny jest nowy SLD! Bowiem właśnie lewica tworzy państwo, w którym każdy może odnaleźć swoje miejsce i swój obszar aktywności, w którym jest potrzebny. Lewica tworzy państwo, którego celem jest ułatwianie życia wszystkim obywatelom. Państwo, w którym przepustką do publicznej obecności nie jest – jak chcą konserwatyści – posiadany majątek i przywileje, wynikające z dziedziczenia pozycji społecznej. Państwo, w którym – nie tak, jak proponuje prawica – pełnię praw obywatelskich dają jedynie słuszne życiorysy, do kilku pokoleń wstecz, właściwa religia i bezkrytyczne posłuszeństwo wobec władzy. Państwo, w którym – nie tak jak proponują liberalowie – o wszystkim decyduje wolny rynek. Nowy SLD jako największa partia lewicy chce tworzyć państwo nowoczesne, społecznie sprawiedliwe i demokratyczne.

NOWOCZESNE

to znaczy otwarte na świat i postęp, potrafiące zmierzyć się z problemami globalnej gospodarki i wyzwaniem cywilizacyjnymi. Państwo nie naśladowujące ślepo innych, ale potrafiące wykorzystywać dla potrzeb swoich obywateli dorobek nauki, technologii i kultury. Nowoczesne, to znaczy w pełni europejskie – respektujące standardy socjalne i demokratyczne, potrafiące wraz z innymi państwami i społeczeństwami tworzyć zjednoczoną Europę.

SPOŁĘCZNIE SPRAWIEDLIWE

to znaczy solidarne, likwidujące wszelkie formy wykluczenia i walczące z nierównościami, potrafiące pomóc słabszym i biedniejszym.

DEMOKRATYCZNE

to znaczy starające się, aby obywatele mieli jak największy wpływ na decyzję wybieralnych władz, z rozwijającą się i mocną samorządnością terytorialną i zawodową.

Z mocnymi, niezależnymi instytucjami społeczeństwa obywatelskiego, kontrolującymi władzę i pilnującymi przestrzegania praw człowieka.

Z kim będziemy zmieniać Polskę?

Polskę można zmieniać wysiłkiem i zaangażowaniem milionów ludzi. Nie zrobi tego ani sama władza, ani elity. Potrafimy w naszym kraju zapewnić lepszą jakość życia pod warunkiem, że zobaczą w tym szansę miliony pracowników, którzy w obecnej Polsce czując się nieswojo, stracili wiarę, że mogą wpływać na swój i Polski los. Do nich – z nadzieją na zmianę tej postawy – adresujemy nasz program. Do tych wszystkich, którzy poszukują swojego miejsca w organizacjach samorządowych, w satysfakcjonującej pracy, w obywatelskiej aktywności. Nikt za nas Polski nie zmieni.

Wielkie nadzieje wiążemy z odradzającymi się środowiskami lewicy. Oceniamy, że to właśnie na lewicy trwa dziś najbardziej interesująca dyskusja o przyszłości polskiego społeczeństwa, na którą SLD pozostaje otwarty.

Lewica polityczna i zorganizowana powinna zawsze do wyborów iść razem. Decyduje o tym skala zagrożenia prawicową wizją Polski zaściankowej, antymodernizacyjnej, zatopionej w historycznych sporach. Decydują o tym również wspólne ideały oraz sprzeciw wobec nieludzkich praktyk kapitalizmu i skali wyzysku społecznego. Nasze przekonania i ideały nie eliminują różnic związanych z ich realizacją, a przy tym czynią możliwą dyskusję w duchu socjalistycznego humanizmu o Polsce naszych marzeń, o społeczeństwie dostatnim, aktywnym i nowoczesnym.

10

Bowiem tylko wspólnie zbudujemy Polskę demokratycznego socjalizmu.

A close-up, high-angle photograph of a vibrant red rose, with its petals tightly curled and layered, creating a sense of depth and texture. The lighting is soft, highlighting the delicate edges of the petals.

SLD

www.sld.org.pl

Rada Krajowa SLD

ul. Rozbrat 44A, 00-419 Warszawa

e-mail: program@sld.org.pl